

Fig. 1. Lyngby. Ydre, set fra sydøst.

H.J.1971

LYNGBY KIRKE

LYNGBY-FREDERIKSBORG HERRED

Kirken havde 1398 egen sognepræst¹, men ellers vides intet om dens forhold i middelalderen. 1567 havde sognet 22 tiendeydere². 1875 afhændedes kirken til Lyngby-Uggeløse kommune³.

Sagn. Endnu ved 1800'ernes midte fandtes ifølge F. Uldall et hundehoved i korets sydside⁴. Hertil var der knyttet et sagn, hvorom Danske Atlas og Hofman (VII, 164) beretter nogenlunde enslydende: en hund tilhørende en frue i Kollerød blev bidt af en jagthund tilhørende en junker på Borre slot i samme sogn; herefter ville fruen ikke søge Uggeløse kirke og byggede derfor Lyngby.

I sakristiets østmur sidder en sten med *skålformede fordybninger*.

Kirkegården er stærkt udvidet mod nord 1892⁵, og forberedelser til en sydvestudvidelse startede 1968⁶. Nordre del hegnes af jævngamle, hvidtede og teglhængte kampestensmure; om den gamle del er der tilsvarende, langt ældre og indvendig næsten jorrdækkede mure, som er delvis ombygget i gule sten foroven; fremspringende kampesten i øst og vest markerer den gamle nordmur. I øst ses spor efter den 1870 nedrevne præstegårdslade⁷. Teglhængte

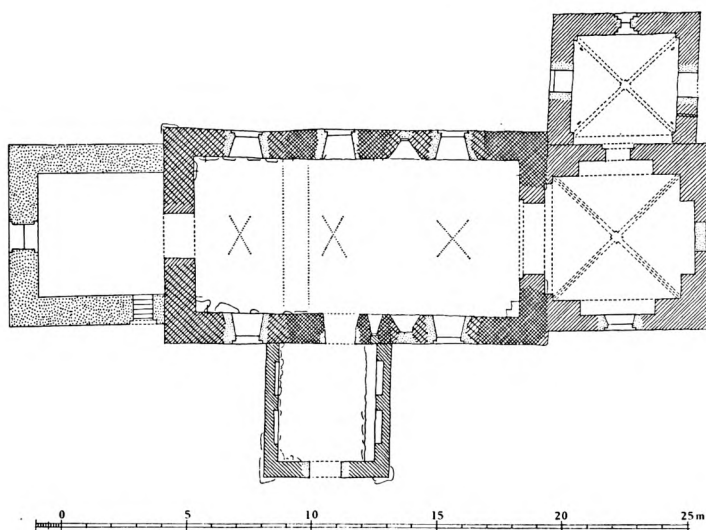

Fig. 2. Lyngby. Plan. 1:300. Målt af C. G. Schultz 1935, suppleret af El. M. 1962.

kampestensmure er tidligst omtalt 1662⁸; i forbindelse med tårnbyggeriet 1723 ombyggedes dele af sydmuren ligesom påny 1769⁹ og 1861¹⁰.

Indgange. Der findes nu en port med låge sydligt i vest og en port i nord, begge med tremmefløje mellem rødstenspiller, samt en låge til præstegården sydligt i øst. †*Indgange.* 1723 nymuredes buerne over nordlågen og søndre port med låge; sydindgangen afløstes 1769 af en i vest, indrettet mellem svære piller⁹, og senere tilmuredes en præstegårdslåge i øst.

†*Kirkeriste* i syd og nord repareredes 1739⁹.

Et *ligkapel* i sydvest, af røde mursten, opførtes kort efter 1914⁵.

Et *materialhus* på kirkegårdens nordudvidelse har afløst ældre kalk- og materialhuse. 1702—03¹¹ opførtes et †*kalkhus* »på den østre side af kirken«; materialet var udmuret bindingsværk ligesom i det, snedker Jens Christensen byggede af nyt 1762⁹. En -*kalkkule* nævnes 1860¹⁰.

Et *fortov* om kirken, anbragt o. 1862¹⁰, er omlagt flere gange.

Bygningen består af skib fra 1100'rne, vestforlængelse fra 1200'rne, kor med sakristi i nord fra o. 1400—50, våbenhus i syd fra 1500'rne og tårn i vest, som 1723 afløste et af bindingsværk. Kirken har afvigelse til syd.

Hele bygningen, såvel den oprindelige del som tilføjelserne, er så stærkt ombygget og istandsat til alle tider, at der næppe findes urørte sten i det ydre. *Skibet* er opført af *rå* (og kløvet) *kamp*; vinduer og døre er af *frådsten*, og det samme skal have været tilfældet med hjørnerne indtil den istandsættelse i 1860'erne, der har givet bygningen det nuværende udseende¹². Skibets murhøjde er ca. 4,5 m over terræn i nordøst og ca. 4 m i sydvest.

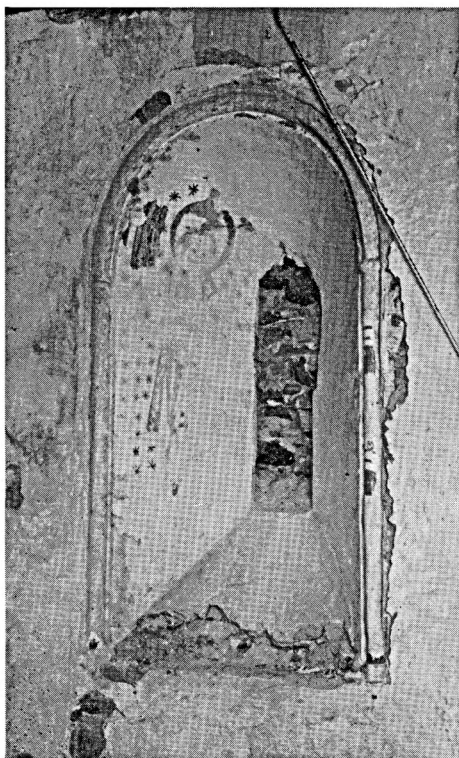

Fig. 3. Lyng. Ydre, set fra nordøst.

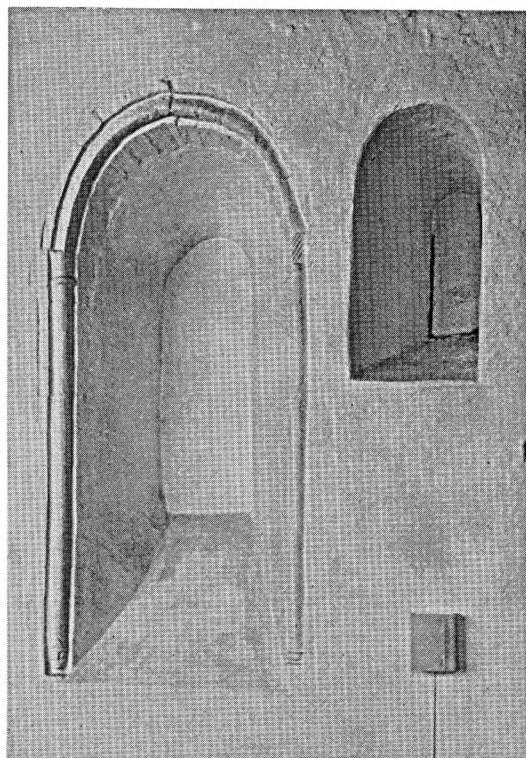
L. L. 1972

Døre og vinduer. Syddøren er i brug, men udvidet; tre frådstenskvadre over vestkarmens murværk taler for, at døren har haft rundbuet spejl over retkantet lysning som flere andre af egnens kirker. Norddøren, hvis plads kendes¹³, tilmuredes 1723⁹. Umiddelbart øst for syddøren findes det eneste oprindelige vindue, der siden 1962 står som blænding (sml. fig. 5); det er ca. 60 cm bredt ude og inde, og dets lysning ligger yderligt i muren; ved genåbningen fandtes den oprindelige, stærkt forrådnede *vinduesramme* på plads, tilsyneladende samlet af fire planker, med udskåren rundbue i den øverste og to jernnagler i den vestre til fastgørelse af en blyramme. Især skibets nordmur har spredt i den omsatte kampestensbeklædning mange små frådstensflager, der formentlig stammer fra de oprindelige åbninger.

Tilføjelser og ændringer. Den *vestforlængelse* på ca. 5 m, der føjedes til det kun godt 10 m lange skib, har ikke i sig selv daterende enkeltheder; hovedmaterialet er også her rå (og kløvet) kamp; munkesten ses i den rest af en vestgavl, der står under tårnets østmur. Ud fra de arkæologiske forhold er det rimeligt at se udvidelsen i sammenhæng med en *vinduesændring*, som kan dateres til o. 1275—1300. Både den parvise anbringelse (østligt i skibets langmure) og den arkitektoniske udformning er utraditionel for en landsbykirke;

Hans Stiesdal 1962

L.L. 1972

Fig. 4—5. Lyng. 4. Det vestre af nordmurens dobbeltvinduer. 5. Det tilsvarende i syd og skibets eneste oprindelig vindue (p. 1981 f).

de anselige åbninger, hvoraf kun de vestre er helt bevaret, har mod rummet smige karme, der indrammes af en kridtstensfals med trekvartsøjler og omløbende, skarprygget led i buen (fig. 4—5). I nordvinduet har søjlestaven kun rektantet plint og halsring øverst, mens sydvinduets har baseprægede led (fig. 7) og kapitæler; de to ødelagte østre vinduer i henholdsvis syd og nord viser lignede detaljer (fig. 6—7)¹⁴.

Byggearbejder o. 1375—1450. Fra den periode stammer det nybyggede, hvælvede kor, skibets nedrevne hvælv og sakristiet. Materialet er munkesten i munkeskifte, og der findes iblandet en del mørktbrændte sten. *Korets* tre frie vægge har store spidsbuede spareblændinger, der virker som en slags skjoldbuer for den samtidige hvælving. Et lavtsiddende, spidsbuet og udvendig falsset vindue i øst er blændet, mens sydsidens oprindelige vindue er afløst af et større i 1860'erne. I nord har der næppe været anden åbning end døren til sakristiet. Flankemurene har en tre skifter høj, fordybet trappefrise over savskifte; bunden i frisen bærer et tyndt mørtellag, der ligesom savskiftet har stået hvidtet. To rektantede, udkragende led over denne dekoration er tilføjet

Hans Stiesdal 1962

Fig. 6—7. Lyng. Detaljer fra skibets søndre tvillingvindue. 6, fra det vestre vindue (sml. fig. 5) og 7, fra det odelagte østre (p. 1982).

langt senere. Taggavlen har syv kamtakker og syv spidsbuede højblændinger med hvidtet bund. Hvælvingen har skjoldbue mod triumfmuren og ribber af halvtens bredde, forneden profileret med rundstav mellem affasede led, foroven retkantede og samlet om toprude; ribberne udspringer fra 14 cm høje konsoller (ifølge Rothe dannet af ribbesten), hvoraf den ene muligvis tidligere lignede et hundehoved (sml. sagn p. 1979). *Triumfbuen* fik samtidig sin nuværende spidse form med fals mod vest; også *skibets* *†hvælv*, der blev nedtaget 1790¹⁵, må henføres til perioden (sml. kalkmalerier); iagttagelser ved sidste restauration viste, at det forlængede skib har haft tre fag, hvoraf det østligste af hensyn til dobbeltvinduernes bevaring har været betydelig større end de to andre. En *lem* i et af hvælvene er nævnt 1723⁹.

Sakristiet. Muligvis blev opførelsen forberedt ved bygning af koret med en fladbuget (nu retkantet) døråbning i dets nordmur, men der synes dog ikke at have været afsat fortandinger til sakristimurene. En dobbelt retkantgesims kroner flankemurene, og taggavlen prydes af syv spidsbuede høj blændinger under et lignende antal kamtakker; 1868 stod gavlen foran ommuring, og cir-

kelvinduet i nord er sikkert indføjjet ved denne lejlighed. Vestvinduet stammer fra 1863⁵, og gennembrydning af en dør, formentlig på den nuværende plads i øst, er nævnt 1757. Lidt syd for døren ses udvendig et 9 cm bredt og 5 cm højt hul; det minder om et piscina-afløb, men hører til en »vandrende«, som blev lagt gennem muren 1746⁹. Sakristiets indre dækkes af en krydshvælving med skjoldbue mod koret, toprude og spygat i sviklerne (til afledning af vandet fra utætte tagflader). Gulvbelægningen har snart været mursten, snart træ.

Våbenhusets ret tynde munkestensmure og deres indvendige spareblændinger henfører bygningen til o. 1500—50. Flankemurene har under den nyere retkantgesims en udragende, tre skifter høj trappefrise; den 1703 nedblæste og nymurede gavl¹¹ har syv nærmest spidsbuede blændinger med pudset bund og syv kamtakker. Blændingerne havde tidligere fælles fodlinie (et skifte lavere), men denne brydes af den nuværende, spidse dørbue. Det indre har i øst en muret bæk. Rødmalet bjælkeloft og gulv af gule sten på kant.

Tårnet er opført 1723, efter at man et par år havde udskudt nedbrydningen af det gamle på grund af »bøndernes mange andre kørsler«. Hele arbejdet udførtes efter kontrakt af 19. januar 1722. Murermestre var Laurs Eriksen, Anders Jacobsen og Søren Sørensen, tømmermester var Jens Pedersen Exsted, alle af København. Murene er af gule sten, der senere er blevet cementeret og hvidtet. Tårnrummet, hvis vestvindue muligvis har afløst en dør, står med fladt, gipset loft; det åbner sig mod skibet med en lav, rundbuet arkade, der kan stamme fra det ældre tårn. En dør i syd giver via en indvendig trætrappe adgang til mellemstokværket, der har lysglug i vest; herfra er der brudt en gennemgang til skibets loft. Klokkestokværket har to rundbuede, falsede glamhuller til hvert verdenshjørne, og tårnet krones af et lavt pyramidespir. På tårnets façader er der fyldt med jernankre, hvoraf nogle af vestsidens, under glamhullerne, danner årstallet 1723. Mellem disse glamhuller sidder en *indskriftstavle* af bremersandsten, udført af billedhuggeren Didrik Gercken⁹. Tabellen er formet som en barokkartouche omkring Frederik IV.s og Anna Sophies kronede spejlmonogram og en indskrift (med versaler): »Den 4de Friderich hand saa paa Zions Nytte / See Zions Gud igien paa den din Salveds Gaun / Hver Schol- og Tempels Muur skal staae som Ærestytte / At dörke næst ved Gud sin Foster-Faders Naun. / Anno 1723«.

†*Tårn*. 1669 udførte Jørgen murermester og tømmermanden M. Andres i Hillerød store sikringsarbejder med indlægning af flere ankre i tårnets mureværk og reparation af kamtakkerne⁸. I forbindelse med nedrivningen 1723 siges det at være »opsat af tømmerværk med en forloren mur udenfor«, samt at det havde givet sig over 30 cm ud fra skibet⁹.

Reparationer. I forbindelse med tårnets nybygning 1723 gennemgik resten af kirken en større istandsættelse, der omfattede indhugning af nye vinduer i

Fig. 8. Lyng. Indre, set mod øst.

L.L.1974

syd og reparationer på tagene⁹; ligesom 1714 var nordsiden af kor og skib tækket med hulsten, sydsiden og våbenhuset med bly¹⁶. Korets og skibets bly blev 1769 udskiftet med tegl, og samtidig ommuredes tårnets sydvesthjørne såvel som store partier af skibets langmure nær hjørnerne⁹. Efter fjernelsen af skibets hvælv nedbrødes to gamle »contre-forcher«, og fem nye opmuredes fra grunden; som loft i skibet indlagde snedkermester Jørgen Didrich Schmidt af Hillerød 13 nye pommerske palholter beklædt med firskårne brædder¹⁵. Både loft og tagværk synes fornyet o. 1869; fra den tid stammer uden tvivl de nuværende vinduer og døre samt de gipsede lofter.

Kirken står i blank mur; hvidtet er dog en del blændingsbunde og vinduesfalske samt hele tårnet. Overalt findes spor efter ældre rød- og hvidkalkning. De nyere fyrretræstagværker (med hængeværk af 1769-bjælkerne) er tækket med nye vingetegl 1968, våbenhusets med bly. Vinduerne har blyindfattede ruder i jernrammer. Tårn og skib har gipslofter. Gulvene, der sidst er omlagt ved restaureringen 1961—63 (arkitekt Rolf Graae), er i koret af gule fliser, i sakristi og stolestader af træ, i resten af mursten på fladen; i skibets sydøsthjørne ligger gamle, glaserede fliser (15 x 15 cm). Tårngulvet stiger stærkt mod vest.

Vindfløjen med årstallet 1856 har afløst en fra 1723⁹; på tårnet.

KALKMALERIER

O. 1275—1300. 1961 fandtes der på de p. 1981 omtalte vinduer rester af en samtidig bemaling: vekslende »skifter« af røde, grå og hvide sten på søjlerne og sparremønster på den omløbende stav; kun nordvinduet bemaling er restaureret (O. Hellvik). Østligt på nordmuren sås endvidere røde og grønne farvespor, ældre end de nedennævnte malerier.

O. 1460—80. »Isefjordsværkstedet« har udført en tilsyneladende fuldstændig bemaling af hvælv og vægge i koret og det forlængede skib. Korhvælvingens og triumfbuens dekoration afdækkedes 1904 og restaureredes kort efter af E. Rothe. Både på det tidspunkt og ved restaureringen 1961f. iagttoges rester af vægudsmykningen i skibet (dets tre hvælv blev nedtaget 1790), som påny er overhvidtet. Den for værkstedet karakteristiske baggrunds- og udfyldningsstaffage er benyttet overalt, og i *korhvælvet* træffes den ikke ukendte opdeling af kapperne ved hjælp af vandrette bånd¹⁷. *Østkappens* dominerende motiv er skabelsen (fig. 9). Gud sidder på en trone, omgivet af sol og måne, dyr og planter (blandt fiskene en havfrue); på det øverste bånd står: »Ego sum alpha et om(ega)« (»jeg er begyndelsen og enden«), på det nederste: »In principio c(re)av(i)t de(us) celu(m) et t(er)ra(m)« (»i begyndelsen skabte Gud himlen og jorden«). Under det vandrette bånd med rankeslyng ses i nord en meget medtaget bebudelsesscene og i syd S. Peter med nøgle og S. Paulus med sværd. *Sydskappens* mellemste felt viser Adams og Evas skabelse; de tilsvarende bånd har indskrifterne »Adam« og »Hic deus creavit evam« (»her skabte Gud Eva«).

I øverste felt fører Gud dem ind i paradiset og advarer mod frugterne; på skriftbåndet står »Hic introducit deus eos in paradisu(m) et monstra(vi)t eos (fejl for iis) fructu(m)« (»her indførte Gud dem i paradiset og viste dem frugten«). Underste felt har mod øst S. Morten, der giver sin halve kappe til krøblingen med knæskamler, mod vest Anna selvtredie (også Maria er afbildet som et barn).

Vestkappen. Øverste felt viser syndefaldet og den påfølgende samtale med Gudfader; Adam og Eva flankerer træet midt i haven, og slangen med kronet (kvinde)hoved snor sig om det; Gud står helt mod syd i hvælvkappen, der er fyldt med flagrende skriftbånd, som kommenterer scenen. Gud: »Adam, Adam ubi es« (»Adam, Adam, hvor er du?«), Adam: »Voce(m) tua(m) audivi in medio paradiso et timui, eo q(uod) nud(us) es(sem)« (»jeg hørte din røst midt i paradiset og blev bange, fordi jeg var nøgen«), Gud: »Quis eni(m) indicabit (fejl for indicavit) tibi q(uod) nud(us) esses« (»hvem vel fortalte dig, at du var nøgen?«), Adam: »Mulier qua(m) dedisti michi sociam, dedit michi de ligno et (co)medi« (»kvinden, du gav mig til fælle, gav mig af træet og jeg spiste«), Eva: »Serpe(n)s decepit me« (»slangen forførte mig«). Mellemste række har to scener, den meget sjældne af Eva, der alene fristes af slangen (udvisket skriftbånd) og (mod

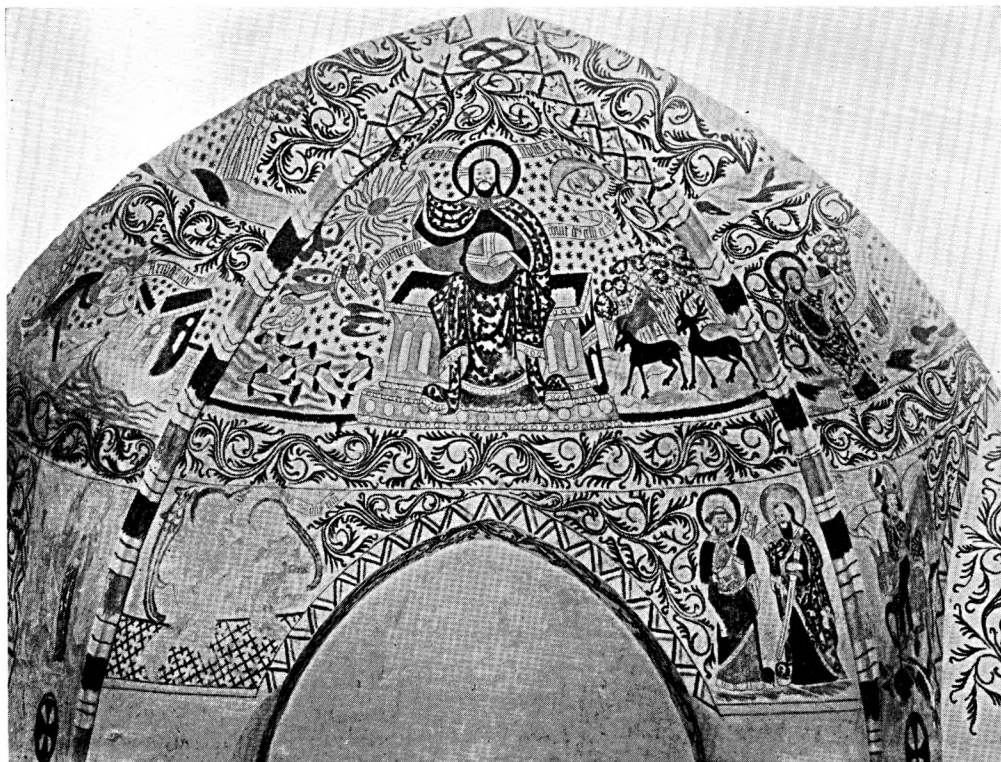

Fig. 9. Lyng. Kalkmalerier på korhvalvingen, østre kappe (p. 1986).

Egil Rothe 1906

nord) jordelivet, Adam med hakke, Eva med barn og ten. I sviklerne helgen med palmegren (mod syd) og Johannes Døberen med bog og korslam. På triumfmurens østside, syd for buen, ses et motiv, der må tolkes som en kalkbrænder i arbejde (med kalksten, brænding og trug med kølle). *Nordkappen* har i øverste felt uddrivelsen af paradiset; med hævet sværd viser ærkeenglen Mikael Adam og Eva bort med ordene »Ite maledicti ad fodiendam terram« (»gå, I forbandede, for at dyrke jorden«). I mellemste felt ses (mod vest) Kain, der slår Abel ihjel; på skriftbåndet læses »Justus abel« (»retfærdige Abel«), og bag gruppen ligger det af Abel ofrede (kæmpe)lam på bålet. I feltets østre del er Noah med sin bredbil langt fremme med bygning af »Archa noe« (»Noahs ark«), der mest af alt ligner en kirke; bag Noah står englen, som giver anvisning på byggeriet. I sviklerne fremstillinger af S. Barbara med tårn (foran hende svage spor af knælende person) og (mod vest) S. Andreas og S. Jacob.

Triumfbuens underside. Over et indvielseskors, der holdes af en knælende engel, har nordsiden en frontalt afbildet mand i siddestilling (uden stol), sydsiden sidevendt, gående eller stående mand med stok; begge er iført verdslige dragter fra 1400'ernes midte, og den førstnævnte er navngivet »Joh(ann)es pa-

Eigil Rothe 1906

Fig. 10. Lyngby. Kalkmaleri. S. Morten og krøblingen, på søndre hvælvkappes østre svikkel (p. 1986).

tri(!)« (»Johannes fader«), den sidste »Jakobus søn«; det ligger nær at tolke de to som stiftere (dem, der har betalt hvælv? og malerier), eftersom dragterne henfører dem til lægfolkenes kreds¹⁸. Under hver person holder en knælende engel et stort vievandskors (sml. fig. 11), og lignende skimtes på korets vægge.

Motiverne fra *skibets* fudmaling er næsten ukendte. En figur (S. Laurentius) på vestsmigen af et nordvindue (sml. fig. 4) blev aftrykket 1962¹⁹. Resten er overhvidtet. På triumfvæggen findes foruden rankeslyng to store personer, der er anbragt symmetrisk om korbuens øvre del; nord for den nordre er malet pelikanen med tre unger. På vestvæggens nordre del kunne man 1962 se rester af en dommedagsscene med en djævel foran helvedsgabet, formet som et stort uhyre, og derover engel med basun og tilhørende skriftbånd »Surgite mortui ve ...« (»stå op I døde, kom ...«).

Hele udsmykningen er nær beslægtet med samme værksteds arbejder i Nr. Herlev (p. 1943) og Dråby (Horns hrd.). Den rækkefølge, hvori scenerne på korhvælvingen er placeret, føles kaotisk, men ud fra en teologisk vurdering kan den måske forekomme velovervej²⁰.

1740 malede Hans Nielsen⁹, Ganløse, et *fgrdin* om altertavlen med blå limfarve.

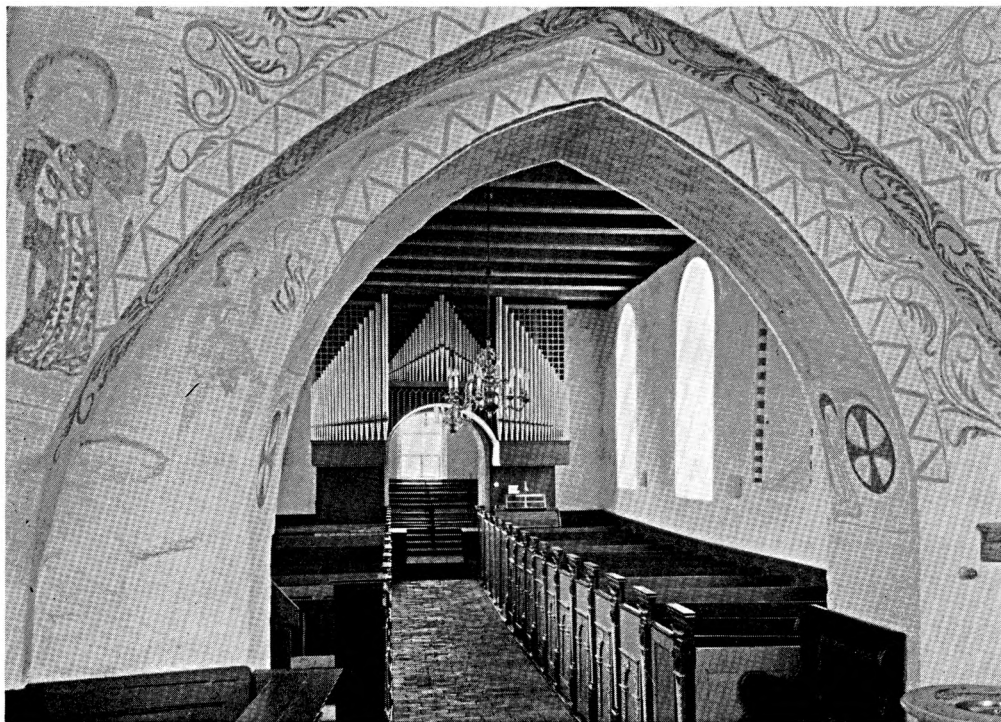

Fig. 11. Lyng. Indre, set mod vest.

L.L. 1972

INVENTAR

Oversigt. Meget gammelt inventar er bevaret i Lyng kirke, men intet fra middelalderen. Altertavle, prædikestol, dørføj og stolestader er fra 1600'rne. En smuk og sjældnen helhed danner stolværket, efter at det igen er opstillet med de tilhørende låger, som i mange år lå på loftet. Fra 1700'rne stammer altersølv, medens alterskranke, pengeblok, dåbskande, døbefont og altermaleri er fra 1800'rne, de to sidste anskaffet efter at synet 1865 havde fundet »altertavle og døbefont smagløse og forældede og til dels uanstændige«. I en klokkestol med indskåret årstal 1723 hænger to klokker fra 1490 og 1599.

Alterbord, nyere, glat kasse af træ. 1751 beklædte Jens Christensen, Farum, et †alterbord ovenpå med brædder⁹.

†*Sidealter?* I nordre del af triumfmuren blottedes 1962 enden af et stykke tømmer, som formentlig har tjent til fastgørelse af et sidealter.

Alterklæde, nyt, af grønt fløj, kantet med guldgalon. 1662 ejede kirken et rødt, prentet †fløjsalterklæde⁸, 1749 anskaffedes et af karmoisinrødt plys, kantet med sølvgaloner og med det kongelige navn, krone og årstallet broderet midtpå⁹. 1789 købtes et mørkerødt plysalterklæde som det forrige²¹, og igen 1827 et rødt, broderet fløjsklæde med guldgaloner²².

Altertavlen, fra o. 1630, svarer i opbygning ret nøje til tavlen i Dråby, der igen er nær beslægtet med Gerlev altertavle (begge Horns hrd.) fra 1631; denne er udført i Hans Barchmanns værksted, og det gælder sikkert også Lyng-tavlen. Den minder desuden om Lille Lyngbys altertavle, skænket 1630 og ligeledes henført til værkstedet (p. 1514 med fig. 7). Et udskåret våben for Frederik Urne, lensmand 1627—41, og et malet for Peder Jacobsen Bircherod, præst ved kirken 1620—60, bekræfter dateringen.

Postamentet har glatte fyldinger og til siderne lille vinge med udskåret bruskværk. Storfeltet, der er indrammet af pærestavbort, flankeres af to gange to glatte, to skanske søjler på fælles postament med glat profilindrammet fylding. Det tilsvarende felt ovenover har skåret våben for lensmanden Frederik Urne og hans hustru Karen Arenfeldt. Mellem søjlerne er der en niche med lidt for store figurer af Peter og Paulus (fig. 13); over nichen brudt trekantgavl og under den fladsnitornament. Storstykkets vinger (fig. 12) har bruskværk, hvori englehoved i profil (sml. Gerlev) og forneden frugtklase. Gesimsen følgerorstykkets form; topstykket krones af Christian IV.s monogram over valgsproget: »Regna firmat pietas« med reliefversaler. Til siderne ligger putti henslængt på degenereret segmentgavl med udskåret bruskværk. I den ene hånd holder de palmegren, med den anden støtter de hovedet. I gavlen lavt, glat felt med malet indskrift.

Storstykkets *maleri*, 153x117 cm, er forneden til venstre signeret A. Dorph 1868; det forestiller skattens mønt. Farverne er mørke, bortset fra Kristi hvide kjortel og farisærens hovedtøj. Kristi kappe er rød og farisærens dragt grøn under en lysebrun kappe. Det oprindelige †*maleri* forestillede nadveren²³.

Tavlens nuværende staffering, antagelig fra 1800'rne²⁴, har egetræsmaaling med forgyldning på sort bund i indskriftfelterne, samt lidt rødt på enkelte profillister. Indskrifter med fraktur, i postamentet: »Giver Keiseren det, som Keiserens er etc., Math 22. v. 21.«, underorstykkets søjlestillinger, forvanskede indskrifter, i nord: »Jesu seruaforomniu (dvs. Jesus salvator omnium)« og i syd: »Nec vuff ussos perire« (»og ikke ... gå tilgrunde«), i topstykket: »Ære være Gud i det Høieste«. I postamentfremspringene er på grundlag af ældre staffering malet præstens våben og forbogstaver til den ene side, til den anden et skjold med kryds over lodret streg og ROR, galt opmalet for ROK, sml. alterstager. Den oprindelige staffering er malet på kridtgrund og har lazurer på sølvbund og en blå bundfarve. Derover findes et lag med rød og grøn dækfarve, som kan være det, Andreas Bomgant, København, malede 1706¹¹, eller måske snarere Hans Nielsen af Ganløses fra 1745. 1769 »udstoppede og ferniserede« Thomas Møller i Esbønderup altertavlen⁹. Af to yngre lag kan det ene være fra 1827, af Wørmer²⁵, det andet fra 1867, af maler E. Andersen, hvis navn og årstal står på lågen i alterbordets østpanel.

L.L. 1972

Fig. 12—13. Lynge. Altertavle. 12. Storstykkets vinge. 13. Apostlen Paulus (p. 1990).

†*Sidealtertavle*? En udskåret figur, den gode røver ved Kristi kors, fra 1400'ernes anden halvdel, kan stamme fra †altertavle eller †sidealtertavle.

Altersølv. Kalk og disk, 1730, omgjort af det gamle sæt⁹. Kalken er af vanlig barokform med sekstunget fod og fodplade, skaft med midtdelt, godronneret knop og bæger med Frederik IV.s kronede spejlmonogram indgraveret, sva-

rende til kalkene bl.a. i Fredensborg (p. 827, fig. 26), Annisse (p. 1374) og annekskirken Uggeløse (p. 2013). På fodpladen fire stempler: mesterstempel NI over 1725, antagelig for Niels Joensen (Bøje p. 59), Københavns bymærke 1730, guardeinmærke for Peter Nicolai von Haven og månedsmærke vandmandens tegn. 23 cm høj. 1807 reparerede guldsmed Holm, København, kalken²². Disken har cirkelkors og kongemonogram på randen, og under bunden to mesterstempler som kalkens. *Oblatæske*, o. 1677, cirkulær; på låget graveret spejlmonogram, sammenskrevet OAI i ukendt rækkefølge og 1677. 7 cm i tvn.

Sygesæt, 1729, kalken svarende til alterkalken, men med cirkulær fod (som Blistrup, p. 1269 med fig. 11). På bægeret nyere, graveret skriveskrift: »Tilhører Liunge Kirke«. Under bunden graveret: »P. D. 1831«, antagelig for Peder Hansen Daue, præst i Lynge 1824—53. På fodpladen fire stempler: mestermærke som alterkalk og disk, Københavns bymærke 1729, guardeinmærke som kalkens og månedsmærke krebsen. 14,5 cm høj. Forgylt disk og vinflaske med oblatskruegemme i kalkens bæger. I samtidigt læderfutteral. 1767 loddede Brandt Johnsen sættet⁹.

†*Alterkalk og disk* blev 1701 forgyldt og renoveret af Christian Brant i København¹¹, 1729 blev sættet omstøbt jfr. kalk. Kandestøber Peder Hansen, København, omgjorde og forbedrede †*kirkeftaske* 1701¹¹ og endnu 1805 nævnes en tinflaske i god stand²². En †*sygekalk og disk* af tin omtalt 1761²⁶ forsvandt næste år.

Vinkande, 1873³, af porcellæn, sort med guld kors, fra Bing og Grøndahl, købt, da den gamle fra 1841²² gik itu. *Skål* af kongeligt porcelæn fra 1905⁵. *Vinkande* af sølv, skænket 1929.

Alterstager (fig. 14) med graverede versaler på den meget rigt profilerede fodskål: »Disse Liusestager ere bevilgede til Liunge Kircke af welbyrdig Hans Uldrich Gyldenløve Sognepræst H. Peder Jacobsøn Anno 1644 Kirkeverge Rasmus Olsen«. Fodskålen hviler på tre livligt formede løver. Lysetorn af messing. 54 cm høje. — Syvarmet stage, skænket 1920, med giverindskrift.

Et †*røgelsekar* opført i inventariet 1761 var borte året efter¹¹.

To nye *messehagler*, af rødt fløj og grøn silke. †*Messehagler*. 1620 havde kirken en af rødt fløj²⁷, 1662 en af rødt, prentet fløj med syet krucifiks og en gammel blå⁸. 1789 købtes en ny, mørkerød med sølvgaloner og kors²¹.

En liden †*primklokke* er nævnt 1620²⁷ og 1662⁸.

Alterskranke fra 1828, da den gamle blev taget ned og lavet helt om, forstørret med to fag og døren anbragt i den ene ende²². Den femsidede skranke har firkantede, lodrette støbejernspiller, som forneden og foroven under håndlisten støttes af to dobbeltvolutter. Den gamle †*alterskranke* var lavet 1745 af smed Anders Pedersen, Lillerød, malet og forgyldt af Hans Nielsen fra Gammeløse⁹; den prydedes med Christian VI.s monogram og krone.

†*Monstranshus*. Skab, af eg, 47 cm bredt, 21—22 cm dybt og 189 cm højt er nævnt i inventariet 1620²⁷. Det havde jerngitterværksdør og lås og udenfor en trædør med overslag og hængelås²⁸. Foroven groft udskårne dekorationer; det brugtes til at opbevare kalk og disk i. Siden 1761¹¹ stod det på søndre side af altret, indtil det 1827 blev overført til Frederiksborg sammen med fonten²².

Døbefonte. Den nuværende font (fig. 19) fra 1863, er af kunstsandsten, udført efter tegning af F. Meldahl, og svarer til fonten i Nørre Herlev (p. 1950). Kummen til den romanske granitfont stod »i umindelige tider« i præstegårdshaven, hvorfra den 1907 overførtes til Høsterkøb kirke (p. 972)²⁹. Den afløstes antagelig en gang i 1600'rne af en *træfont (fig. 15)³⁰, der første gang er omtalt i inventariet 1761³¹ som en font, der kan flyttes hid og did¹¹. Den er 79 cm høj og står nu med blå og rød marmorering og forgyldning på skafets vulster. 1827 førtes denne font tillige med et skab (sml. monstrans) til Frederiksborg, og en ny †font af træ anskaffedes²².

Dåbsfade. 1) 1550—1600, sydtysk, i bunden drevet fremstilling af bebudelsen omgivet af næsten udslidte minuskler. På randen stemplede ornamenten. 46 cm i tv. Svarer til Farum (Ølstykke hrd.)⁵. 2) 1874, glat, af messing.

Dåbskande, købt 1830, af tin, med A. C. Dahlgreens stempel³². Af slangehankstype (se Tibirke p. 1329, fig. 15).

†*Fontegitter* blev 1740 malet af Hans Nielsen, Ganløse⁹.

Et gammelt †*krucifiks*, ca. 30 cm langt, af træ, hang 1808 i kirken. Muligvis kan den p. 1991 omtalte figur (den gode røver) have hørt hertil,

Prædikestol, malet 1604, beslægtet med Ølsted (p. 1548) og Tjæreby (p. 1403), sidstnævnte udført i Bernt snedkers værksted i Slangerup. Stolen er på fire fag (fig. 16) med skiftevis mandlig og kvindelig, pudebærende herme, hvis skaft smykkes af beslagværk og frugtklase. I storfelternes arkader står evangelistfigurer, på konsol hvorunder kartouche med navnet i reliefversaler; fra øst: »S: Matevs«, »S: Marcvs«, »S: Lvcas« og »S: Iohanes«. Gesims med æggestav over gennemløbende, smal frise med malet indskrift. Både postamentfelter og -fremspring har beslagværk. Underbaldakinen er oprindelig ligesom opgangspanelet, mens (selve) trappen blev fornyet 1744 af Jens Christensen, Farum³, og igen ved sidste restaurering.

L. L. 1972

Fig. 14. Lyng. Alterstage, skænket 1644 (p. 1992).

Himlen, der bærer Christian IV.s kronede monogram, er yngre end stolen, formentlig samtidig med altertavlen og muligvis af samme mester. De fire høje topstykker og de flade hængestykker har udskåret bruskværk, hængestykkerne omkring englehoved. Under kronlisten er der æggestav og tandsnitliste, glat frise, som på hjørnerne afbrydes af bøjler med englehoved. Undersidens glatte loft har hængedue i felt dannet af profillister og formet som himlen.

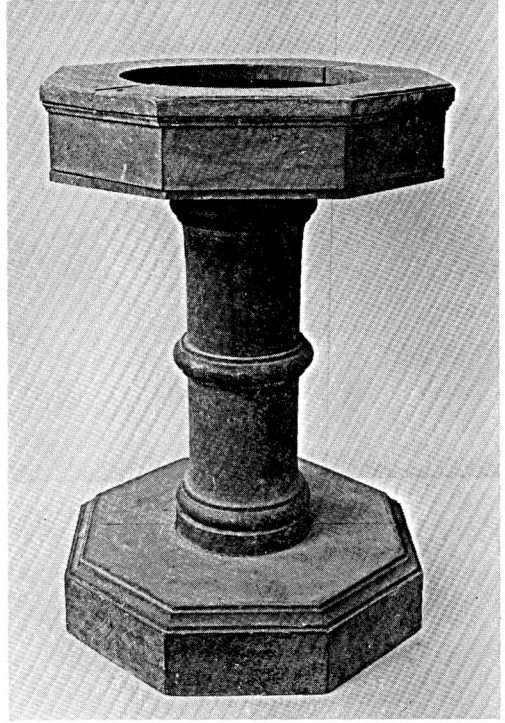
Prædikestolen står siden 1958 med den oprindelige staffering (direkte på træet): storfeltet brunligt over blå smalte, beslagværket med grøn dækfarve over guld, sølv og rød søvlazur, kapitælets led guld, sort, rødt, guld og hvidt. Evangelistfigurerne har varm karnation, skriftkartouchen er sort med forgyldte bogstaver og kanter. Hermeskafterne har violet bund, hvorpå zinnoberrødt, guld og grøn søvlazur, draperiet rødt forneden, grøn søvlazur foroven; hermens hudfarve er varm, puden har rød søvlazur med forgyldte kvaster. I frisen forgyldte versaler: »Beati qvi avdivnt verbvm dei et cvstodivnt illvd: ivcæ II anno 1604« (»salige de, som hører Guds ord og bevarer det. Luk. 11«, 28). I himlens frise læses på den udvendige side: »Rom. I. Evangelivm est potentia dei in salvtem omni credenti« (»Rom. I. Evangeliet er Guds kraft til frelse for enhver troende«) og på den indvendige følgende hymne?: »Veni lvmen cordivm: veni dator mvnervm: nam sine tvo nvmine, nihil est in homine« (»kom hjerternes lys, kom gavernes giver, thi uden din Guddom er der intet i mennesket«).

Underbaldakinen har sortmalet, kronet IHS ligesom opgangspanelets to fyldinger, den nederste desuden et lille skjold med bomærke, hvorunder 16..., de to sidste cifre mangler, da træet er fornyet. Over skjoldet »NOS . C...«. I øverste fyldning ses under Jesumonogrammet et skjold med to hænder, som kommer ud af blå ærmer og hver holder et kors; over bomærket står RLV, for præsten Rasmus Larsen Volsing, og under det »ELVSVS«, begyndelsesbogstaverne i hans valgsprog, sml. gravsten nr. 3. Over Jesumonogrammet er der et våben for Joachim Bülow, lensmand 1604—12. 1744 gjorde Jens Christensen, Farum, en ny pille under stolen (sml. pengeblok).

Bogstol, 1764³³, med hvidmalede versaler: »Nec minuere nec addere« (»hverken tage fra eller lægge til«).

Stolestader (fig. 17). Ved restaureringen i begyndelsen af 1960'erne blev stolestaderne nyopstillet med de gamle låger. Stolene stammer fra forskellig tid³⁴; de ældste er fra o. 1620—30. Gavlene svarer ret nøje til Torup (p. 1658) fra 1627 og Vejby (p. 1305) fra 1631, begge af Christian snedker i Hillerød, samt Ølsted (p. 1549). De har halspilastre med temmelig højt postament hvori rudebosse, nedadsmalnende skaft med skællagte skiver, hvori lille ornament — dog ikke på alle — derover kvadratfelt med rudebosse og øverst profilkapitæl. Lige ovenover afsluttes gavlen med profillister. De tilhørende låger minder meget om døren for prædikestolsopgangen i Annisse (p. 1378 og fig. 14); de har arkade

Fig. 15. Lyng. *Døbefont, nu i Nationalmuseet (p. 1993).

Verner Thomsen 1964

med fladsnit i pilastre og buesvikler; både fladsnittet og lågernes bredde er forskellig fra dør til dør (sml. i øvrigt degnestolens dør p. 1996).

Fra 1724 stammer de seks vestligste stole både i nord- og sydsiden. De blev lavet til tårnrummet af snedker Boye Nielsen i Frederiksborg og var oprindeligt åbne⁹. Gavlene er glatte med profilliste foroven og forneden; de har nu låger med glat fyldning dannet af profillister fra 1700'rne. En tilsvarende låge findes mellem de to østligste gavle i nord. 1732 blev syv kirkestole nedbrudt, gjort mindre og forbedret med en ny stol, for at få mere rum i kirken. De fem nederste mandsstole i syd, d.v.s. de bageste, fik nye døre 1769; de var lavet af Søren Jensen i Farum, og Thomas Møller, Esbønderup, malede dem med egekulør og zinnoberrøde lister⁹. De står antagelig på oprindelig plads, dog med nr. 2 fra vest skudt ind. Også indgangspanelet er fra 1700-tallet.

På en del af gavlene, såvel de glatte som de pilasterprydede, ses spor af *bukkehornsbeslag*, og fire steder er de bevaret.

Stoleværket er nystafferet i grønne nuancer med lidt rødt 1963. Før restaureringen var stolene egetræsmaledede.

Af forandringer, som ikke længere spores, kan nævnes, at tre stole 1827 blev aflukket og borttaget, antagelig i koret, hvor man ønskede mere plads²⁵. Samme år hedder det, at de nederste stole formedelst forandring fik nye sæ-

der og rygge²²; forandringen kan være nedtagningen af nedennævnte pulpitur, ved hvilken lejlighed en pille også blev fjernet. 1860 trængte stoleværket til restaurering og maling »helst stenfarve eller som egetræ«⁷; hvorvidt arbejdet blev realiseret fremgår ikke. 1909 sænkedes alle stolesæder til almindelig højde, og ryglænene skrånedes som ved den nederste stol på mandssiden⁵.

Pengeblok, 1844²², af træ, kvadratisk, med profillister foroven og forneden. Den har skuffe i den ene side og pengeslids i låget. 79 cm høj. Foroven med hvid skriveskrift: »Menighedsplejen«. I våbenhuset, øst for indgangsdøren. — En egeblok fra 1744, som tidligere stod under prædikestolen, bærer en sort pengebøsse fra 1960'erne; vest for døren til kirken.

To *†pengetavler* nævnt 1751 som nye⁹, og ti år senere en indlagt med nøddetræ¹¹. De eksisterede alle tre 1863⁵, den indlagte med stjerne endnu 1920.

Dørfløj, 1625—50, bestående af fem egeplanker, der holdes sammen af to tværrevler med kryds imellem. På tværrevlerne sidder gangjern, og på forsiden ses spor efter oprindelige beslag. 1962 rensedes døren, der i en årrække havde fungeret som skillevæg i et brændselsrum. Den udvendige sides ligegyldige farvelag fjernedes; på den indvendige side afdækkedes til inderste farvelag, der var bjergrodt. Herover fandtes lys blågrå, lysere varm grå og mørk grågrøn. Lidt yngre *låsetøj*, hvis farvelag standsede ved lys blågrå. I ny karm mellem skib og våbenhus.

Degnestol fra 1600'erne og ligesom stolestaderne genopstillet i oprindelig skikkelse i 1960'erne. Stolens forside har to fag, det ene skråtstillet, hver med fylling dannet af profillister; det vestligste fag indrammes af pilastre med skællagte skiver svarende til stolestadernes. Døren, som vender mod øst, har hammerfyldning og i frisen indlagte versaler: »Applone Matz Daater«; den må tidligere have siddet i et stolestade. Staffering som stolestaderne. I korets sydøsthjørne. 1765 gjorde Jens Christensen i Farum en ny *†skriftestol*⁹.

Brudebænk, fra 1700'erne, med udsavede volutsidestykker, mørkegrøn. I korbuen.

Et *†pulpitur* er første gang nævnt 1704, da man ønskede skilderierne på det repareret, fordi deres guld og kulører var helt fordærvede og udtørrede af ælde. To år senere udførte Andreas Bomgant fra København arbejdet med smukke, fine farver¹¹. Efter tårnets nyopførelse (sml. p. 1984) blev det gamle pulpitur tværs over kirken 1732 taget ned, fordi det var for lille og tog syn og høreelse fra koret og prædikestolen for dem, som sad i de nyindrettede stole i tårnrummet⁹. Derefter blev det gjort større og sat op over kvindestolene på nordsiden. 1827 blev det gamle pulpitur taget ned²².

Orgel, bygget 1947 af I. Starup & Søn, København. Seks stemmer og een transmission; eet manual og pedal. Pneumatisk aktion. Afløste *†harmonium* fra 1898⁵.

H. J. 1971

Fig. 16. Lyng. Prædikestol, malet 1604. Storfelt med evangelisten Markus (p. 1993).

Fire salmenummertavler fra 1800, sortmalede, med nyere messingtal²².

Præsterækketavle, fra 1700'rne, glat, sortmalet med forgyldt fraktur, profileret ramme. Præsterne i Lyng og Uggeløse siden reformationen er opført, begyndende med Niels Henningsen, der var præst til 1558. I tårnrummet.

Lysekroner (fig. 18), fra 1600'rne, med otte arme fastgjort til fladt led over den store kugle, der har drueklase forneden. Det rigt profilerede skaft har to gange otte prydarmer de nederste i fladt led svarende til lysearmenes og foroven en ring. En indskrift med graveret antikva på hængekuglen oplyser, at: »Denne Lyse Krone Er Givet til Lyng Kirke af Velædle Frue Anne Sl. Doet. Leths«. Ifølge Hoffmans Foundationer³⁵ er kronen skænket 1712 af Hans Leths

Fig. 17. Lyng. Stolestade (p. 1994).

H. J. 1971

enke Anne, tillige med 4 rdl., hvis renter skulle bruges til lys til første juledags aftensang. Begge Hans Sørensen Leths koner var imidlertid døde før 1712. Den første, Anne Christophersdatter døde 1670, den anden, Anna Jacobsdatter september 1711, hvorfor det, såfremt oplysningen er rigtig, må dreje sig om en testamentarisk gave fra den sidst afdøde.

1804 havde lysekronen kun syv arme, fordi den ene brugtes på prædikestolen, til den 1864 var i stykker⁵. 1827 anskaffedes en ny arm til lysekronen²². Østligst i skibet.

Klokker. 1) 1490, støbt af Oluf Kegge og Hans Poulsen (Johannes Pauli). Minuskler i frise om halsen: »anno d(omi)ni milesimo qvadringes(i)mo

LXXXX hilf ihesvs amen« (»i det Herrens år tusind firehundrede halvfems hjælp Jesus, Amen«) og herefter to støbermærker, det ene, Oluf Kegges, som på klokken i Blistrup (p. 1275 med fig. 17), det andet, Hans Poulsens, som på klokken i Vejby (p. 1309 f. med fig. 30). På klokkelegemet er der aftryk af otte forskellige, ubestemmelige mønster, deraf et par brakteater. 94 cm i tv. ³⁶.

2) 1599, støbt af Borchardt Quellichmeyer, med versaler i dobbelt skriftbånd om halsen: »An(n)o 1599 hæc campana svmptibvs ecclesiæ hvivs Lvn-gensis comparata est regnante in Dania Christiano / IV pastore et præposito lvn-gensi Erasmo Lavrentio Wolsingo Borchardvs Gellegether me fecit« (»år 1599 er denne klokke blevet fremstillet på denne Lynges kirkes bekostning, da Christian IV. var konge i Danmark og Rasmus Lauritsen Volsing præst og provst i Lynges Borchardt Gellegieser gjorde mig«). Over og under indskriften buefrise med liljespidser og grenfyld. På legemet fire medaljoner, de to med pelikanen, der nærer sine unger med sit blod (sml. Græsted p. 1192) og to med krucifiks og knælende ridder (sml. Lillerød p. 1976). 103 cm i tv. ³⁷.

Hoffmans Foundationer nævner en *†klokke* fra 1431 ³⁷. Ved klokkeskatten 1602 afleveredes en klokke på 3 skippd. 2 lispd. ³⁸.

Klokkestol, fra 1723 med en del fornyelser, af eg, bestående af to gange to fag med krydsbånd mellem dem alle, og samlet med trænegler. I en af de vandrette overliggere indskåret: »Anno 1723. I P S X« for Jens Pedersen Exsted ⁹.

GRAVMINDER

Gravsten. 1) 1300'rne, af indskriften er kun »†HI« tilbage. Grå kalksten, trapezformet, 185,5x84,5—67 cm, med majuskler indrammet af linier. I skibet, vest for sten nr. 3.

2) 1300'rne(?). Lysgrå, trapezformet kalksten, 143 x 104—83 cm, nu uden indskrift. Tærskelsten til våbenhuset.

3) O. 1623. Rasmvs Lauritsøn, sognepræst til Liunge og Vgeløes i 63 år og provst i Liunge herred 41 år, født i Volsing på Falster 13. marts 1537, død i Liunge 12. juni 1623, 87 år gl. I første ægteskab med Karen Iørgens Daater Farum, seks sønner og fem døtre; ni sønner og tre døtre i andet ægteskab med Birgette Christofers Daater Herlof, † □, som bekostede stenen. »Erasmus Laurentius Volsingus Expecto Lætam Victoriam sub vexillo Salvatoris« (»jeg, Rasmus Lauritsen Volsing, oppebier den glade sejr under Frelserens fane«). De tre begyndelsesbogstaver i præstens navn dækker to linier, og midt i indskriften er et skjold med bomærke: to korslagte kors, det ene med lille hage forneden

Fig. 18. Lyng. Lysekrona (p. 1997).

E. M. 1961

til venstre, og derom E L S . Rødlig kalksten. 206 x 122,5 cm, med fordybede versaler. Trappesten til koret.

4) 1600'rne. Sekundær indskrift over Lambert Windekilde, provst i herredet fra 1704, sognepræst »til disse Meenigheder« i 34 år, født i Steenløse 30. nov. 1678, † 16. april 1760, 82 år gl., efter 56 år i embedet. Blågrå kalksten med ortoceratit, målelig længde 170,5 x 156 cm, med fordybede versaler og kursiv. Oprindelig randskrift fra Joh. 5, [28—29] med versaler mellem randlinier. I hjørnerne medaljoner med evangelistsymboler; nederst på stenen kartouche med bomærke, som er søgt ændret til timeglas med le med I og sammenskrevet HLS på hver side. I korgulvet, ind under knæfaldet.

Kirkegårdsmonument. O. 1824. Eskild Bondesen, sognepræst i Liunge fra 1810 til sin død 1824, og hustru Sophie Magdalene Lund, † 1853. Grå sandsten med hulkant, 119x72 cm, med fordybede, sortmalede versaler; opstillet på riffelhugget fodstykke. Ved korets sydøst-hjørne.

En åben † *begravelse* i sakristiet, nævnt første gang 1723⁹, tilkastedes 1800²².

KILDER OG HENVISNINGER

NM. Præsteindberetning 1808.

Ved embedet. Liunge Sognekalds Embeds Protokol 1810. — Kirkeprotokol for Lyng kirke 1925 ff. — *Hos kirkeværgen.* Protocol for Liunge Kirke paa Frederiksborg District. 1861—1924. — Se i øvrigt arkivalier for Frederiksborg amt i almindelighed p. 30.

Nationalmuseet. Indberetning ved M. Mackeprang 1904 og 1905 (kalkmalerier), E. Rothe 1904 og 1920 (kalkmalerier), suppleret af Elna Møller 1962, C. A. Jensen 1919 (bygning), suppleret af Elna Møller 1961—62, Einar V. Jensen 1950 (forundersøgelse af altertavle og prædikestol) og 1954 (prøveundersøgelse af farvelag på altertavle og prædikestol), Olaf Hellvik 1962 (fund af sengotisk helgenfigur i vinduesniche) og Åge Sørensens 1963 (afdækning af dør, restaurering af altertavle, farveafsætning i kirken). Bygnings- og kalkmaleribeskrivelse ved Elna Møller, inventar og gravminder ved Marie-Louise Jørgensen og orgel ved Ole Olesen.

Fyldige udskrifter af arkivalier kirken vedr. findes i NM. 2. afd.

Tegninger. Kunstakademiet. Syv blade opmålinger af M. Frenkel og U. Engelbrecht Madsen.

¹ Repert. 1. rk. nr. 3889, jfr. repert. 2. rk. nr. 47 og 6734. ² Landebogen p. 179. ³ LA. Kgl. bygningsinsp. Meldahl. 1872—73. Domænekirkerne. ⁴ Danske Landsbykirker I, 26 f. ⁵ Hos kirkeværgen. Prot. for Liunge Kirke paa Frborg. District. 1861—1924. ⁶ Ved embedet. Kirkeprot. for Lyng kirke 1925 ff. ⁷ Ved embedet. Liunge Sognekalds Embeds Prot. 1810. ⁸ RA. Rtk. Rev. rgsk. 28. 1661—72. Frborg. amt, Lyng hrd.s kirker. ⁹ RA. Rtk. Rev. rgsk. Kirker. Rgsk. for de kgl. kirker på Sjælland uden for rytterdistrikterne. 1721—80. ¹⁰ LA. Sjællands stiftsprovstearkiv. Lyng-Frborg., Ølstykke og Horns hrd.s provsti: 1854—62. ¹¹ RA. Rtk. Rev. rgsk. Kirker. 109—117. 1692—1780. Rgsk. for de enkelte kirker i Frborg. rytterdistrikt. ¹² Trap 4. udg. ¹³ 1960—62 blev der i forbindelse med restaureringen gjort talrige iagttagelser til belysning af bygningshistorien (sml. indberetninger). ¹⁴ To kridtsten fra de ødelagte vinduer, fundet i det flikkede murværk, findes i NM. (D. 3486 og 3487). ¹⁵ RA. Rtk. Rev. rgsk. Kirker. 1780—92. Rgsk. for Frborg. rytterdistrikt. ¹⁶ RA. Rtk. Rev. rgsk. Kirker. 1713—19. Sjællands stifts kirker. ¹⁷ Se Niels M. Saxtorph:

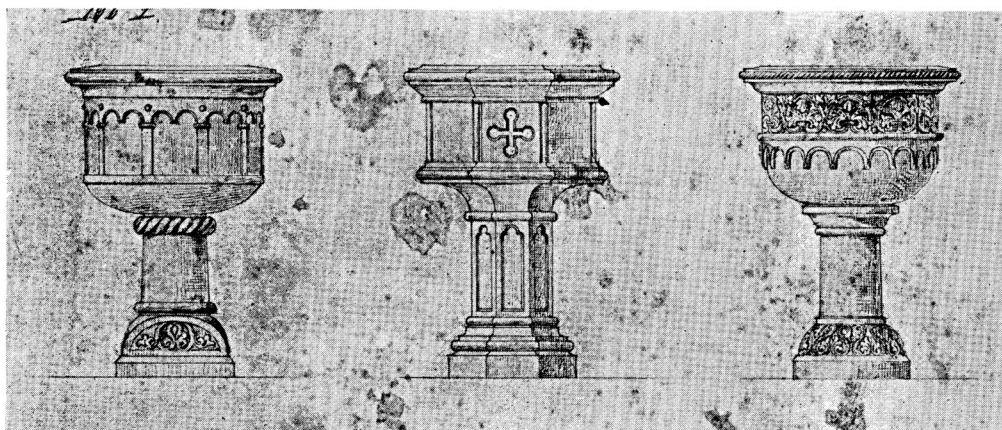

Fig. 19. Lyng. Tegning (Det nationalhistoriske museum på Frederiksborg), signeret F. M. for Ferdinand Meldahl, med udkast til døbefonte. Kirkens font er udført efter den længst til venstre (p. 1993).

Jeg ser på kalkmalerier, 1970, p. 93 f.¹⁸ Stifterfigurerne på korbuen må bygge på romansk tradition; i 1400'rne er de meget sjældne og vistnok ukendte på en så fremtrædende plads.¹⁹ Opbevares nu i NM.s udstilling på herregårdsmuseet Spøttrup.²⁰ Knud Banning: Alfa og omega. Den iconografiske post 1973, nr. 2.²¹ LA. Frborg.-Kronborg amter. Breve og dok. vedr. kgl. kirker og skoler. 1788—90.²² RA. Rtk. Rev. rgsk. Amtsrsgsk. Frborg. amtsstuer gsk.²³ LA. Bispearkivet. 1758—59. Hoffman.²⁴ Jfr. konservatorindberetning 1950.²⁵ RA. 245.416. 1821—27. Beregninger og overslag over bygningsarbejder.²⁶ I annekskirken Uggeløse er sættet nævnt allerede 1729.²⁷ RA. DaKanc. B 184. Seks års kirker gsk.²⁸ NM. Præsteindberetning 1808.²⁹ Jfr. brev af 18. okt. 1963 fra præsten i Lyng. ³⁰ Nu i NM.s magasin i Brede. ³¹ Det foregående er fra 1662, jfr. note 8. ³² RA. Rtk. Bygningsadm. 245.122-58. 1782—1848. Journalsager. ³³ LA. Sjællands stiftsøvrigheds arkiv. 1764. De kgl. kirkers inventarier.³⁴ Ifølge Arne Sundbo: Frederikssunds og Købstaden Slangers Historie, Hillerød, I, 150, blev kirkestolene af svenskerne under krigen i 1600'rne slæbt til Frederikssund og ført bort af strømmen. Det kan højst have været en del af stolene, da ret mange af de eksisterende er ældre end svenskekrigene. ³⁵ VII, 165. ³⁶ Uldall, p. 214 f. Gribso, i ÅrbFrborg. 1934, p. 89. ³⁷ VII, 164. ³⁸ DaSaml. I, 100.

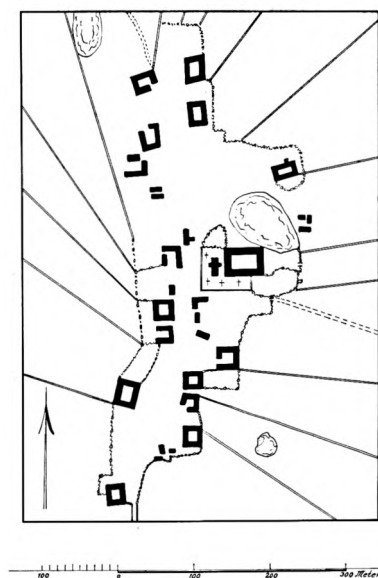

Fig. 20. Lyng. Landsbyplan 1779.